

Exkurze z Přerova-Předmostí po stopách mamutů do Lhotky

Field trip from Přerov-Předmostí to Lhotka

MICHAL HRONEŠ

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky,
Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: michal.hrones@upol.cz

Abstract: A field trip to the floristically and geologically rich northern and north-western vicinity of the town of Přerov (central Moravia, Czech Republic) took place on 20 May 2017. The trip started in Předmostí suburb of Přerov and continued via Na Popovickém kopci Nature Monument and the village of Žeravice to Lhotka u Přerova Nature Monument in the village of Lhotka. In total, 158 vascular plant species were recorded. Among notable finds were endangered plant species *Gentiana cruciata*, *Hyoscyamus niger*, *Rosa gallica*, *Sclerochloa dura* and *Trifolium ochroleucon*.

Keywords: central Moravia, floristic data, thermophytic flora, vascular plants

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. 2012

Druhá botanická exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS v roce 2017 se konala v sobotu 20. května. Cílem exkurze byly především xerothermní lokality na severozápadním okraji Přerova. Vedoucími exkurze byli M. Hroneš a M. Dančák. Kromě vedoucích se exkurze účastnilo dalších 11 zájemců o botaniku, z nichž někteří, zejména B. Trávníček a Z. Hradílek, se aktivně podíleli na demonstraci nalezených rostlin. Celkem bylo nalezeno a zapsáno 158 druhů rostlin.

Navštívené území se formálně nachází na rozhraní tří fytochorionů. Největší část území leží ve fytochorionu 76a Moravská brána vlastní. Okolí obce Lhotka už se nachází ve fytochorionu 76b Tršická pahorkatina a z jihozápadu v okolí silnice Přerov–Olomouc do území zasahuje také termofytikum (21a Hanácká pahorkatina). Podloží tvoří převážně spraš s občasnými ostrůvky vápenců v okolí Přerova-Předmostí a břidlic u Čekyně a Lhotky. Díky poloze na okraji termofytika a geologické pestrosti se zde vyskytuje řada termofytních, kalcifytních a acidofytních druhů. V oblasti na severozápadě Přerova se vyskytují, nebo alespoň v minulosti vyskytovali, například kozinec dánský (*Astragalus danicus*), škarda ukousnutá (*Crepis praemorsa*), jetel bledožlutý (*Trifolium ochroleucon*), rozrazil rozprostřený (*Veronica prostrata*) a pomněnka různobarvá (*Myosotis discolor*; Pospíšil 1957, Deyl 1976). Okolí Předmostí je také světoznámé díky archeologickým nalezištím, které dokládají výskyt člověka již od paleolitu. Stejně tak se zde podle archeologických nálezů vyskytovala početná stáda mamutů a další megafauny, o čemž nás po značnou část cesty informovala zastavení naučné stezky.

Obr. 1. Užanka lékařská (*Cynoglossum officinale*) je na Přerovsku velmi hojným druhem. – Obr. 2. Modřelec chocholatý (*Muscari comosum*). – Foto M. Hroneš

Prvním cílem bylo vápencové bradlo Hradisko, které však bylo na konci 19. století téměř celé odtěženo a v současnosti jsou jeho zbytky zcela porostlé lesem. Na východním úbočí jsme našli porost třešně prostřední (*Prunus ×eminens*) a rozrazil ožankový (*Veronica teucrium*), jinak se na vrcholu vyskytují především běžné a ruderní druhy rostlin. Exkurze dále vedla poli a úhory v okolí nově budovaného úseku dálnice D1. Na ruderních plochách v prostoru staveniště jsme objevili loňské lodyhy blínu černého (*Hyoscyamus niger*) a také klejichy hedvábné (*Asclepias syriaca*), která je na Přerovsku již poměrně hojná. Překvapivým objevem pak byl nález drobné trávy tužanky tvrdé (*Sclerochloa dura*) na okraji pole u autokrosového závodiště.

Další zastávkou byla přírodní památka Na Popovickém kopci ležící na jižním úbočí Čekyňského kopce. Na jižním okraji jsme na okraji pole objevili zajímavé společenstvo plevelů, ve kterém rostl např. kozlíček zubatý (*Valerianella dentata*), lnička drobnoplodá (*Camelina microcarpa*) a bračka rolní (*Sherardia arvensis*). Hlavní část samotné přírodní památky pokrýval trávník s výrazným zastoupením acidofytů, jako jsou vítod obecný (*Polygala vulgaris*), chlupáček obecný (*Pilosella officinarum*) a šťovík menší (*Rumex acetosella*). Nalezli jsme zde ale také řadu teplomilných druhů rostlin, např. jetel bledožlutý a hlaváč žlutavý (*Scabiosa ochroleuca*).

Exkurze dále směřovala okolo horní hrany lomu v Žernavě, kde jsme zaznamenali bohaté porosty užanky lékařské (*Cynoglossum officinale*; obr. 1) a přímo na hraně lomu také tařinku kališní (*Alyssum alyssoides*). O kus dál nás na kraji pole velmi překvapil trs hořce křížatého (*Gentiana cruciata*). Tento druh je uváděn Deylem právě z nedalekého lomu (Deyl 1991), takže lze soudit, že se jedná buď o výsadek, nebo o pozůstatek původní populace. Na křovinami zarostlých výchozech vápenců u silnice Přerov–

Olomouc jsme ověřili jednu z nejsevernějších populací rozrazilu rozprostřeného na Moravě. O kus dál u vjezdu na skládku u Žeravic jsme v zarůstajícím xerothermním trávníku s dominantním sveřepem vzpřímeným (*Bromus erectus*) a válečkou prapořitou (*Brachypodium pinnatum*) objevili svízel severní (*Galium boreale*) a čistec přímý (*Stachys recta*).

Při sestupu do údolí Olešnice chatovou osadou v Žeravicích jsme zapsali řadu nepůvodních druhů rostlin, mimořádně zajímavý byl zejména bohatý výskyt prvosenky bezlodyžné (*Primula vulgaris*). V blízkém jezírku jsme pak našli okřehek trojbrázdý (*Lemna trisulca*) a vodanku žabí (*Hydrocharis morsus-ranae*), oba druhy s největší pravděpodobností vysazené. Přímo na břehu Olešnice pak rostla měsíčnice roční (*Lunaria annua*). Poslední zastávkou byla východní část přírodní památky Lhotka u Přerova. Chráněné území tvoří k jihu ukloněná prudká stráň, na které se vyskytují společenstva teplomilných rostlin. K vzácnějším zde nalezeným rostlinám patří např. rožec krátkoplátečný (*Cerastium brachypetalum*), růže keltská (*Rosa gallica*) a modřenec chocholatý (*Muscari comosum*; obr. 2).

Stejně jako loňská exkurze do Grygovských kopců (Hroneš & Dančák 2017), i tato exkurze ukázala, že území na rozhraní Hanácké a Tršické pahorkatiny je floristicky velmi pestré a je proto dobré mu věnovat další pozornost.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Deyl Č. (1976): Druhý příspěvek ke květeně širšího okolí Olomouce. – Zprávy Československé botanické společnosti 11: 17–26.
- Deyl Č. (1991): Na Žernově – opuštěná šterkovna a opuštěný vápencový kamenolom mezi Čekyní a Předmostím u Přerova. – Ms. [Depon. in: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Regionální pracoviště Olomoucko].
- Hroneš M. & Dančák M. (2017): Exkurze do Grygovských kopců a Tršické pahorkatiny. – Zprávy Moravskoslezské pobočky ČBS 6: 20–24.
- Pospíšil V. (1957): Lhotka, lokalita xerothermní květeny na jihozápadních výběžcích Oderských hor. – Ochrana přírody 12: 281–285.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš, M. Dančák a B. Trávníček)

Nálezy označené (OL) jsou dokladovány v herbáři Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Seznam lokalit

1. Přerov (distr. Přerov): Předmostí, vrchol Hradisko a okolí, 235 m n. m. (49°28'12,0"N, 17°26'12,5"E)
2. Přerov (distr. Přerov): Předmostí, pole a úhory na SV okraji, mezi Předmostím a Žernavou, 235–245 m n. m. (49°28'22,9"N, 17°26'04,9"E – 49°28'46,1"N, 17°25'54,3"E)

3. Přerov (distr. Přerov): Žernava, pole J od autokrosového závodiště, 245 m n. m. (49°28'53,7"N, 17°25'52,0"E)
4. Přerov (distr. Přerov): Žernava, louka mezi autokrosovým závodištěm a silnicí Předmostí–Čekyně, 260 m n. m. (49°29'00,8"N, 17°25'56,4"E)
5. Přerov (distr. Přerov): Vinary, okraj pole na JZ úbočí Čekyňského kopce, 275 m n. m. (49°29'01,7"N, 17°25'59,8"E)
6. Přerov (distr. Přerov): Vinary, J úbočí Čekyňského kopce – PP Na Popovickém kopci, 300 m n. m. (49°29'05,0"N, 17°26'07,0"E)
7. Přerov (distr. Přerov): Žernava, SZ hrana lomu a okraje polí v okolí, 275 m n. m. (49°28'51,2"N, 17°25'09,8"E)
8. Přerov (distr. Přerov): Žernava, S a Z hrana lomu a okraje přilehlých polí, 255 m n. m. (49°28'52,5"N, 17°25'20,4"E – 49°28'47,1"N, 17°25'07,8"E)
9. Přerov (distr. Přerov): Žeravice, křovinami zarostlý xerothermní trávník na J okraji skládky, 275 m n. m. (49°28'57,5"N, 17°24'48,9"E)
10. Přerov (distr. Přerov): Žeravice, okolí cesty v chatové oblasti na VJV okraji obce, 260–230 m n. m. (49°29'14,2"N, 17°24'48,7"E – 49°29'33,5"N, 17°24'36,6"E)
11. Lhotka (distr. Přerov): údolí Olešnice v J části obce, 235 m n. m. (49°29'42,8"N, 17°24'40,9"E – 49°29'53,7"N, 17°24'46,2"E)
12. Lhotka (distr. Přerov): východní část PP Lhotka u Přerova, 235–265 m n. m. (49°29'57,9"N, 17°24'55,1"E – 49°29'56,4"N, 17°24'40,5"E)

cévnaté rostliny

Acer campestre: 1; *Agrimonia eupatoria*: 6; *Alchemilla micans*: 10; *Alchemilla monticola*: 10; *Allium oleraceum*: 8; *Allium ursinum*: 11; *Allium vineale*: 1; *Alyssum alyssoides*: 7; *Anthoxanthum odoratum*: 6, 12; *Arabidopsis thaliana*: 12; *Arenaria serpyllifolia*: 5; *Asclepias syriaca*: 2, 8; *Asparagus officinalis*: 1; *Asplenium septentrionale*: 12; *Astragalus glycyphyllos*: 6; *Avenula pubescens*: 4, 6, 12;

Brachypodium pinnatum: 1, 6, 8, 9; *Briza media*: 6; *Bromus erectus*: 9;

Camelina microcarpa: 5 (OL), 8, 12; *Campanula patula*: 10; *Campanula rapunculoides*: 1; *Cardamine impatiens*: 11; *Cardamine pratensis*: 10; *Cardaria draba*: 7; *Carex caryophyllea*: 12; *Carex hirta*: 4; *Carex pilulifera*: 12; *Carex spicata*: 7; *Carlina acaulis* subsp. *acaulis*: 6; *Centaurea montana*: 1; *Centaurea scabiosa*: 9; *Centaurea stoebe* subsp. *stoebe*: 6; *Cerastium arvense*: 6, 12; *Cerastium brachypetalum* (C3): 12; *Cerastium glutinosum*: 4, 12; *Chelidonium majus*: 1; *Cruciata verna*: 10; *Cynoglossum officinale*: 3, 6, 8, 9;

Descurainia sophia: 2; *Dianthus carthusianorum* subsp. *carthusianorum*: 6, 8, 12; *Dipsacus fullonum*: 8;

Echinops sphaerocephalus: 1; *Erodium cicutarium*: 5; *Eryngium campestre*: 6, 8, 12; *Euonymus europaeus*: 1; *Euphorbia cyparissias*: 6, 8; *Euphorbia esula*: 1;

Falcaria vulgaris: 1, 6, 8; *Festuca rubra*: 1, 6; *Festuca rupicola*: 6, 8, 12; *Filipendula vulgaris*: 6; *Fragaria viridis*: 9; *Fumaria officinalis*: 2;

Galeobdolon montanum: 10; *Galium boreale* (C4a): 9; *Galium verum*: 9; *Genista tinctoria*: 6, 12; *Gentiana cruciata* (C2): 7; *Geranium columbinum*: 5; *Geranium dissectum*: 8; *Geranium pusillum*: 2; *Geranium pyrenaicum*: 1; *Geranium robertianum*: 1; *Geum urbanum*: 1;

Holcus mollis: 4; *Holosteum umbellatum*: 6; *Hydrocharis morsus-ranae* (C2): 10 (cult.?); *Hylotelephium maximum*: 12; *Hyoscyamus niger* (C3): 2;

Impatiens parviflora: 1;

Knautia arvensis: 4; *Koeleria macrantha*: 12;
Lathyrus tuberosus: 5; *Lemna minor*: 10; *Lemna trisulca* (C3): 10 (cult.?); *Leucanthemum ircutianum*: 4; *Lonicera xylosteum*: 11; *Lunaria annua*: 11; *Luzula pilosa*: 11; *Lychnis viscaria*: 12;
Mahonia aquifolium: 1; *Muscari comosum* (C3): 12; *Myosotis ramosissima*: 6, 12; *Myosotis sparsiflora* (C4a): 1, 9, 11; *Myosotis stricta*: 6; *Myosotis sylvatica*: 1;
Narcissus poeticus: 1;
Ornithogalum kochii: 12;
Papaver rhoeas: 2; *Phleum phleoides*: 12; *Pilosella officinarum*: 6, 12; *Plantago media*: 1; *Poa angustifolia*: 1, 6; *Polygala vulgaris*: 6, 12; *Potentilla argentea*: 12; *Potentilla heptaphylla*: 12; *Potentilla verna*: 6; *Primula vulgaris*: 10; *Prunus ×eminens*: 1; *Pulmonaria obscura*: 10;
Quercus petraea: 6;
Ranunculus polyanthemos: 1, 4; *Reseda lutea*: 8; *Reynoutria ×bohemica*: 1; *Rosa gallica* (C3): 12; *Rubus caesius*: 2; *Rumex acetosella*: 6, 12;
Salvia pratensis: 6, 8; *Saxifraga granulata*: 10, 12; *Scabiosa ochroleuca*: 6; *Scleranthus annuus*: 12; *Sclerochloa dura* (C2): 3 (OL); *Sedum acre*: 12; *Sedum sexangulare*: 12; *Sherardia arvensis*: 5; *Silene latifolia* subsp. *alba*: 2; *Silene nutans*: 12; *Sisymbrium loeselii*: 2; *Stachys recta*: 8, 9, 12; *Stellaria graminea*: 4; *Stellaria nemorum*: 11; *Symphytum officinale*: 2;
Taraxacum alatum: 1; *Taraxacum crassum*: 10; *Taraxacum interveniens*: 10; *Taraxacum laticordatum*: 11; *Taraxacum macranthoides*: 10; *Taraxacum praestabile*: 10; *Taraxacum pulchrifolium*: 12; *Thymus pulegioides*: 6; *Tragopogon orientalis*: 1, 4, 6; *Trifolium arvense*: 12; *Trifolium campestre*: 7; *Trifolium medium*: 12; *Trifolium ochroleucon* (C3): 6; *Trisetum flavescens*: 4; *Turritis glabra*: 6;
Ulmus minor (C4a): 1;
Valerianella dentata (C4a): 5; *Veronica arvensis*: 2; *Veronica chamaedrys*: 1; *Veronica persica*: 2, 5; *Veronica prostrata* (C4a): 8; *Veronica serpyllifolia*: 10; *Veronica spicata* (C4a): 12; *Veronica teucrium* (C4a): 1; *Veronica vindobonensis*: 6; *Viburnum lantana* (C4a): 9; *Viburnum opulus*: 7; *Vicia hirsuta*: 12; *Vicia sativa*: 4; *Vicia sepium*: 4; *Viola arvensis*: 2, 5; *Viola canina* subsp. *canina*: 6, 12; *Viola hirta*: 1, 6; *Viola odorata*: 1; *Viscum album*: 6.